

Türkçe Katliamı - İlhan Bardakçı

Türkçe Katliamı

İlhan Bardakçı

Beyninizde peydahlanan notaları bir kâğıda geçirip, dinlenilmesinin zevk ve lezzetine doyulamayan bir beste yaratmak ne ise ben, Türkçe yazmak ve konuşmak da öyledir diye inanmışımdır. Bu meşakkatli zirveye tırmanmak öylesine güç ki kırk küsur yıl var, hayallendiğim böylesine bir besteye henüz imza atamamışımdır.

Ve acı bile olsa itiraf şart:

Biz, bu ifade zenginliği, ahenk ve musiki hazinesi dediğimiz besteye kulaklarımızı tıkamışızdır. Onu unutmak bir tarafa, hatta inkâra bile cüret etmişizdir. Ve bırakınız farklı nesillerin birbirlerini anlamadıklarını, ama aynı kuşağın insanları olarak da, birbirimize sağırlaşmaya ve yazıp dillenişimizden artık tat almamak noktasına çakılıvermişizdir.

Dil ki ebed-müddet oluşun tek beka şartıdır. O hâlde, neden bu cinayet, bu intihar ve bu millî tebahhur edişin köklerindeki sebepler?

Bu suale ya bir cevap verilecek ve reçetesi yazılacak ya da şüphe etmeyiniz elli sene sonra, Türkçeyi konuşmak ve öğrenmek için ithal malı aydınlara muhtaç olacağız.

Bir Sitem

Yıllar boyu, imtihan dönemlerinde fakültedeki çocuklarıma hep aynı sitemde bulundum.

Yazdıkları ve en kaba şekli ile doldurup verdikleri kâğıtlardaki “Mühmel” liğe bakıp bakıp:

— Çocuklar dedim, hayatınızda hiç mi bir aşk mektubu yazmadınız? Hani, kâğıtta itina ve temizlik bir tarafa, insan o aşk mektubunun kelimelerini ararken bir lâhza düşünür. En tesirli yumuşak ve musikileşen sözleri seçer. Oysa şu kâğıtlarınıza bakınız. Türkçe yok... Sentaks namevcut. İfade mantığı kayıplara karışmış. Yani güzelim Türkçeyi koydunsa bir yere şayet, ara ki bulasın...

Çokluk bu serzenişi anlatamadım bile. Sonra kırk küsur yıl gazete sekreteryasındaki mücadele. Yanlış kelime kullanmamak... Bir tebliğ güzelliği taşıyan haber ve makalelerde Türkçenin taçlanması.. Çokluk boşuna ümitlenmişimdir. O günden bu yana Türkçemiz, ıslak avuçlarımızdan kayan bir sabun... Yahut kraterden indifa eder etmez aşağılara doğru, rastladığı her şeyi yok ederek nehirleşen bir lav cehennemi misali, Türkçemizin harabiyata teslimine şahit olmuşumdur.

Bereket, bir avuç Alp-eren ruhlu Türkçe ve Türk dili sevdalılarına ve illerde, ilçelerde yayınlanan edebiyat ve sanat dergilerine... Bereket, az bile olsa yayınlanan eserlere ve söz, kalem nuru sahiplerine.

Okumadan Âlim

Türkiye’de iken sık sık kullandığım bir deyişi, burada Avrupa’da beş yıldır yüzlerce defa karşı karşıya konuştuğumuz dostlara da söylüyorum:

— Biz okumadan âlim, yazmadan kâtip olmanın büyük ustalarıyızdır. Anamızdan doğar, her şeyi biliriz. O hâlde öğrenmeye ne hacet...

Teşhisim mübalâğalı gibi görünür ama içindeki hak payı bana inanınız büyüktür.

Öğrenci okumuyor. Öğretmen okumuyor. Gazetecisi okumuyor. Aydını okumuyor. Politikacısı okumuyor. Doktoru, avukatı, hâkimi okumaktan alabildiğine kaçıyor... O zaman hangi Türkçe? O zaman hangi dil, hangi Ebed- müddet’in beka şartı...

Daha ağır bir tespit:

— Türkçeyi sadece yüz elli kelimenin içinde konuşmak, bir kültür marifeti sayılıyor. Dikkat ediniz, gün geçtikçe konuşmayan ve konuşmayı fuzulî bir gayret sayan insanlar hâline geliyoruz. Hani Avrupa’da mağazalarda satılan, tercüme makineleri var ya. Onlara döneceğiz yakında. Bu inkârcılığın sonu bir yere varmaz. Tehlikeyi şimdiden görmüş olabilsek. Hiç değilse, geç kalmış olmaz, sonunda başlarımızı yumruklamaya sebep olacak sancılardan kurtulmuş oluruz.

Bir Hazine ki

Vakit vakit günlük köşe yazarı olduğum gazetede, deyimlerimizin zenginliğini tekrarlamamı isteyen genç öğretmenlerden mektuplar alıyorum. Belli ki susuzlar. Ama Türkçemizi yaşatacak ve lââyık olduğu zirveye oturtacak olan yine onlar.

Geçenlerde sadece “El” kelimesi üzerinde yazayım dedim, sütunumun geometrik muhtevası kâfi gelmedi. Bakınız burada vereyim:

El açmak. Eli ağır işi pak olmak. Elden ağza yaşamak. Eli ağzında kalmak. Ele alınır olmak. Elini tutmak. El altından... Eli armut devşirmiyor ya... Elde avuçta bir şey kalmamak... Elde avuçta nesi varsa... El ayası... Eli kolu bağlı olmak... El ayak çekildi... Eline ayağına düşmek... Eli ayağı düzgün... Eline ayağına sarılmak.. Elini bağlamak... Eline bakmak... El basmak... Eli bayraklı... El bebek gül bebek... Eli belinde... El benim etek senin... El bezi... Elini bırakıp ayağını, ayağını bırakıp elini öpmek... El birliği... Eli boş... Eli böğründe kalmak... Eli ve eteğine çabuk... El çabukluğu... El çekmek... Elden çıkmak... El çırpamak... Ele güne karşı... Eli daldan kaymak... El damarlı yaprak... El değmemiş... Ellerin dert görmesin... Elini dişlemek... Elinde doğmak... El döğüşü... Elden düşme... Eli düzgün... Elinde ekşimek... El elde, baş başta... El elden üstündür, arşa varıncaya kadar... El el üstünde kimin eli var... El eli yur, el de yüzü... El emeği... Eli ermez, gücü yetmez... Elini eteğini çekmek... El etek çekildikten sonra... El ense çekmek... Eline eteğine doğru... El etek öpmek... Eline eteğine sarılmak... Elinden geleni ardına koymamak... El hamuru ile erkek işine karışmak... Elden gel bakalım... Eli genişlemek... Ele

avuca sığmamak... Elden hibe... Elinden kuş bile kurtulmaz... Eli kalem tutmak... Elinden kaza çıkmak... Eli koynunda kalmak... Eli böğründe kalmak... Elinin körü... Eli kulağında... Eli maşalı... Eli nurdan kopsun... El öpmekle ağız aşınmaz... El pençe divan durmak... Elimi sallasam ellisi... Eli sopalı... Eline su dökebilmek... Eli tartısız... El ulağı... Elinle ver, ayağınla ara... Elini veren kolunu alamaz... Eli vergili... Bir eli yağda bir eli balda... Elim yakanda... Ellerim yanıma gelecek... Eli yatmak... El yordamı ile... Eli yüzü düzgün...

Sadece “El kelimesi” üzerinde yine sadece bazı deyimleri verdim yukarıdaki satırlarda... Ya diğer kelimeler... Ya o deyimler bolluğu ve hazinesi...

—Türkçe dar çerçeveli bir dildir, diyor bazıları. Milyon kere yalandır. Ben ki, Türk dili ustası ve uzmanı değilim, ben farkındayım bu ihtişamın... Ve hocaları, üstatları...

Ama hüner, bunları bellemek ve benimsemek...

Yukarıdaki deyimlerin çoğunu bir başka veya hayran olduğumuz yabancı dile çeviremezsiniz, mümkün değildir. Türkçemizdeki ifade bolluğu, başka hiçbir dilde, böylesine bir cilveleşme güzelliğine sahip değildir...

Peki, Ya Gerçek

Avrupa’da ve hele hele Almanya’da Türkçemiz üvey evlât bile değil... Horlanan öksüz bir eski akraba sanki... Pırıl pırıl öğretmenler var... Çoğu genç. Genç olduğu içindir ki, daha yetişmeleri gerek. Ama buradaki okullarda Türk öğrenci, Türkçe dersine ister girer, ister girmez... Öğretmen verdiği ödevin getirilmesini isteyemez... Çocuğuna not verip yönetemez de... Zaten istesiniz de istemeseniz de, bir kültür erozyonu içindeyiz buralarda... İşçilerimizin hasta olanları var... Size anlatırken “Krank’a çıktım” diyorlar. Türkiye’ye izne gidişin adı “urlaub sezonu...” olmuş... İş yerinden izin aldığı gün size “Bugün frei’im.” diyorlar.

Ya okunan kitaplar... Yılda bir defa kitap fuarları açılıyor. Bereket, bol bol dinî kitaplar... Ya kültür eserleri? Onlar “Gaybub...” Hemen hemen her kitaplıkta bir Mehmet Akif, bir Necip Fazıl, bir Peyami Safa, bir Atsız, bir Sepetçioğlu var... Cemil Meriç’in nefis eserleri raflarda bekliyor...

—Hiç olmazsa, Ömer Seyfeddin’in bir eserini alınız... Onar kişilik gruplar yapınız. Bir ders okuyanlar, diğer bir gün okuduklarını anlatsınlar... Öbür ekip, aynı şeyi tekrarlasın. Hem kelime hazineleri genişler, hem Türkçenin güzelliklerine aşına olmanın yollarını bulurlar...

Beş seneye varıyor, bu sözleri söylediğim... Kimse umursamadı. Ve evlerde, derneklerde ve cami kitaplıklarında, ilgisizliğin, nankörlüğe dönüşümü yüzünden ağlamaklı kitaplar... Yani, zavallı perişan ve ihmaline bile ağlayamayan Türkçemiz...

Aynı dert başka dillerin de başında... Bakıyorum Fransızlar ve İngilizler, gençlerin dillerini unutmakta olduklarından şikâyetçiler. Demek ki, dert sadece bize özgü değil. Ama bizdeki yıkıntı onlarda yok. Günlük gazetelerin kültür ve edebiyat ilâveleri onar on beşer sahifelik. Tirajları

yüz binlerin üzerinde. France Litteraire, bir edebiyat dergisi... İki yüz bin satışı var. Bonn istasyonunda, kurulduğu köşede bana fiyaka yapmasına nasıl bozuluyorum bir bilseniz...

Sevinmek İçin

Aklımız otuz sene sonra başımıza gelmiş olsa bile, bir hayır vardır. Buradaki dernekler, gençler bazı mahallî gazeteciler ve dilini, dinini ve milliyetini kendilerine bayrak yapmış çocuklar, güzel gayretlerin içindeler... Aralık ayında Amsterdam Türk Kültür Merkezi nefis bir yarışma açtı.

Başkan Ahmet Ceyhan ve İbrahim Çitil ve arkadaşları Avrupa’da Türk Kompozisyon Yarışması açtılar. Sevgili Mehmet Doğan, Türkiye’den gelmişti jüriye katılmak için. Ben hayretler içinde nefis kompozisyonlarla karşılaştım. Öğretmenler, (gencecik hanım ve delikanlılar) yazı Türkçe ve edebiyat meraklıları hiç beklemediğim bir nefaset demeti vermişlerdi. Şimdi ödül alanların çalışmalarının yayınlanacağı kitabın hazırlığı yapılıyor. Bana buraya telefon edip, bir önsöz yazmamı istediler. Yazmaya çalışacağım. Yeni yarışmaları bekleyerek ümitleniyorum...

Yoksa bu kısırlık içinde... Yoksa Türkçemizi böylesine ihmal faciasının muhtevasında ve aydınların ve görevli olmaları gerekenlerin günlük endişelerinin ve çıkarlarının peşinde koşuşmaları sonucu kaybedeceğimiz hayalime gelmemiştir.

Türkçeyi böylesine horlamanın sonunda, dışarıdan Türkçe hocası getirmeye muhtaç olmamızdan korkar hâldeyim...

Bir Yabancı Türkçe Dostu

Bütün Avrupa üniversiteleri Türkoloji enstitüleri ile donanmış gibi. Güzel ve metotlu bir çalışmanın içindeler. Ama ne var ki, Türkçenin ana vatanındaki kısırlık ve kuraklık buralara da tesir etmiş. Kitaplıklarını geziyorum. Hemen hemen bütün edebiyatımız, raflarda mevcut... Genç Türk ve yabancı öğrenciler de, gayret içinde çalışıyorlar. Hocalar Türkçenin üç bin yıllık tekâmülünü belgeleri ile anlatıyorlar. Ve elbette güncel ağırlık bugünün Türkçesinde. Gençleri, kitaplıklarında çalışırken izlemeye çabalıyorum. Gerçekten ciddîler. Elbette telâffuz farklılıkları ve sevimlilikleri var. Ne var ki en kısa zamanda hatalarını düzeltmek merakındalar...

Burada, size içinizi pek açamayacağına inandığım bir haber vereyim derim. Bir bakıma Türkoloji fakültelerinin ve dallarının istatistikî bilânçosu...

Bu bölümlerde okumakta olan yabancı ve Türk öğrenciler var, dedim ya... Sınavlarda en düşük notu alanlar çokluk bizim çocuklar... Neden?

Bir yetkili çıksa da, gelip burada, galiba anavatanda da olduğu gibi “Türkçe jenosid”ini bir ele alsın...

El mutlaka elden üstündür dedik ya... O sebeple söylerim bunları.